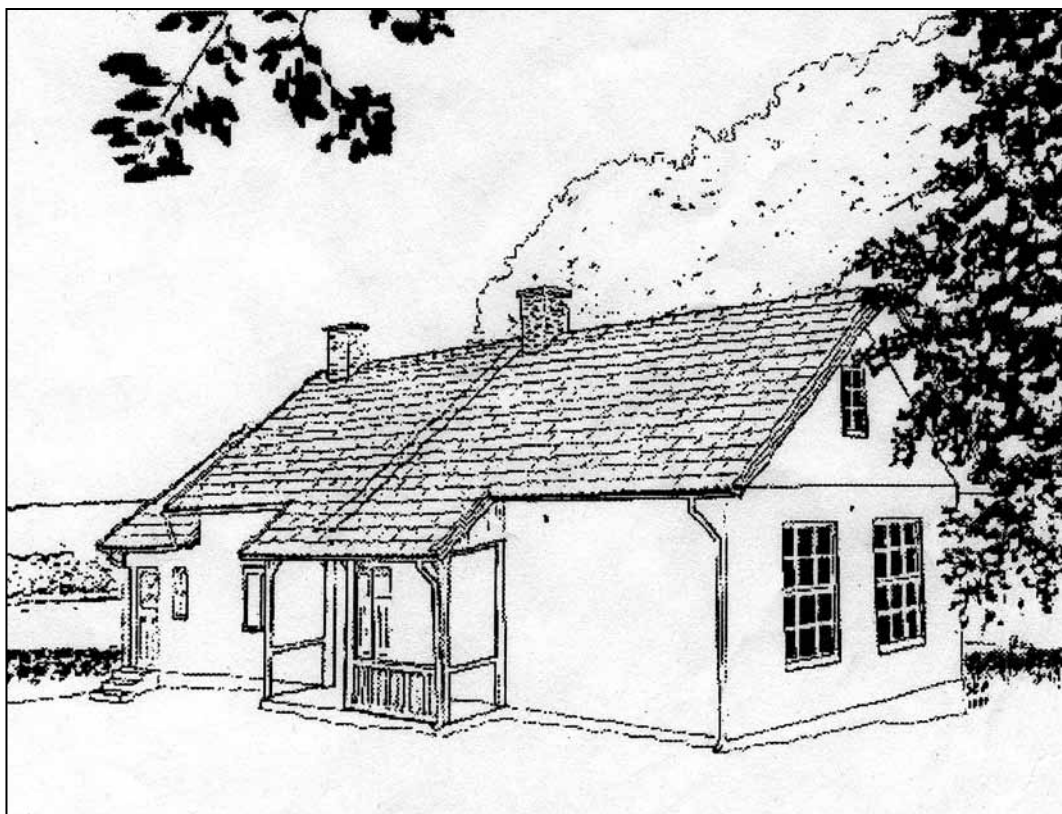

Norra Strö Hembygdsförening

*Årsskrift
2009*

Roalövs

Maskinstation AB

Roalövsv 90-6, 291 95 Färlöv
Org.nr: 556622-1668

Jens 070-573 40 10 Ola 070-217 22 14 Tony 070-637 31 54
044-711 90 fax: 044-710 31

Vi erbjuder bl.a. följande tjänster

- Kombisåmaskin – 6 m
- Sprutning – Lindus 24 m
- Pressning – rundbal med inliner
- Pressning – fyrkant, rundbal med samlare
- Plastning – fyrkant, rundbal
- Tröskning – 25 fot
- Betupptagning – Edenhall 733
- Lastare och dumper
- Gödselkörning Hill 18000 / 25000
- 12/16/24 m ramp eller 8 m nedmyllningsaggregat
- Nu utför vi även täckdikning

Verksamhetsberättelse för år 2009

Föreningen kan glädje sig åt ännu ett framgångsrikt verksamhetsår, inte minst betingat av de nya utställnings- och arrangemangsmöjligheter tillbyggnaden av föreningslokalen medger. Jordvärmeinstallationen har visat sig ge ett högst tillfredställande resultat även i stark vinterkyla.

Den största utställningen under året har varit stenutställningen där vi kunde visa inte bara verktyg och bildmaterial utan även exempelvis en gammal stenkran i full skala och en ”rall” för blocktransport. Under året ”rekonstruerades” också en levande skolinteriör från 1940-talet med elever från idag i samband med skolbesök från både Färlöv och Önnestad.

Arbetet med underhåll av byggnader och samlingar har fortgått i egen regi. Föreningen har representerats vid kretsmöten och sammankomster med såväl kolleger som antikvariska och kommunala instanser. Nämnas kan även deltagande i ”Vårskapardagen” i Norra Strö och ”Ballingstorpsdagen” och samarbetet med den militärhistoriska gruppen inom Västra Göinge Hembygdsförening, som inventerat socknens soldattorp.

Gåvor i form av föremål, kontanta medel och arbetsinsatser har skänkts till Föreningen under året av enskilda och företag. Anslag har även erhållits från Kristianstads kommun. För allt detta, och till alla Er som har visat intresse och deltagit i våra aktiviteter, ber vi på Föreningens vägnar framföra ett varmt tack.

Medlemsantalet i Föreningen var vid årets slut 202.

Styrelsen

Ordförande	Britt-Louise Håkansson	044-74026
Vice ordförande	Kjell Tangfors	044-74167
Sekreterare	Yngve Holmgren	044-74155
Kassör	Ivar Persson	044-74088
Ordinarie	Rose-Marie Andersson	044-74031
Ordinarie	Gunvor Tillman	044-74165
Ordinarie	Dustin Anderson	044-74035
Suppleant	Mats Mårtensson	044-74112
Suppleant	Iris Albinsson	044-74089

Upplysningar:

Telefonvarare på 044-74038 och hemsidan www.hembygd.se/skane/norraastro.

Årskrönika 2009

2009 pågick i lite lugnare takt än förra året. Föreningens aktiva fick en välförtjänad andningspaus efter alla de stora satsningarna som ägde rum under 2008. Men som vanligt fylldes vår hembygdsgränd återigen av utställningar, människor och glada möten.

Här är årets händelser:

Årsmötet gick av stapeln den **22 mars** på hembygdsgränd. Runt 30 personer samlades för att gå igenom föreningens ekonomi och ge styrelsen fortsatt förtroende för det kommande året. Mötet följdes av en energisk sångunderhållning i Kvinnstettens regi. Rolle Tillman presenterade gruppen, och i synnerhet dess frontfigur, Ethel Lindhé, med rötter i Övarp, genom att dra en häst historia från deras uppväxttiden. En gemytlig fikapaus nyttjades innan en sångrunda till av damerna avslutade sammankomsten.

Per-Axel Hyltas interaktiva föreläsning den 5 april engagerade ett 40-tal åhörare. Han började med att visa upp några fina, gamla föremål i silver, allt från ett gungande snapsglas till en sockertång från 1700-talet tillverkad i Kristianstad. Efter kaffet fortsatte han med visning och granskning av olika allmogevävnader. Marianne Westerdahl tog med sig en skimrande duk i damast från 1800-talet till allmän uppskattning.

Den 24 april gästade Klass F-2B från Färlövs skola hembygdsgården. Gruppen togs emot på skolgården av en ”riktig” lärare, Olof Westerdahl, som på ett fängslade och pedagogisk vis berättade för de ivrigt lyssnande barnen om ”hur det var förr”.

Dagens lärare och några av barnens föräldrar fick tillsammans med de mycket unga kliva in i miljöer med minnen från livet sådant det var för både 50 och 100 år sedan. I det prydliga museet förevisade Rosmari Andersson både gamla dockor och leksaker, kläder och husgeråd. I en liten affär visade ”handlaren”, Dustin Anderson, hur det gick till när man handlade före snabbköpens tid, hur man vägde olika varor i lösvikt, hur man köpte mjölk i medhavd bringare eller flaska som handlaren fyllde med stop ur en stor ”mjölkakanna” av det slag som numera står som jätteblomkruka i många trädgårdar men som då kördes ut från mejeriet till affären.

Så ringde ”lärarinnan” skolklockan, som inte var elektrisk utan en liten handklocka, när det var dags för lektion i den autentiska skolsalen från 1880-talet. Lärarinnan (som spelades av Karolina Holmgren i tidsenlig långkjol och vit blus med halssmycke) hälsade på barnen, vilka fick stå upp vid sina gamla bänkar och sjunga en psalm och be en bön innan de fick sätta sig ner. Lektionen började. Vid frågor räckte man upp handen och reste sig om man fick svara på någon fråga, t.ex. om vad som lärarinnan pekade ut på en av de stora planscherna med olika motiv man förr använde istället för dagens hjälpmedel.

Efter ett par timmar var det en samling lydiga och intresserade elever, som sedan återvände till nuet och den väntande skolbussen.

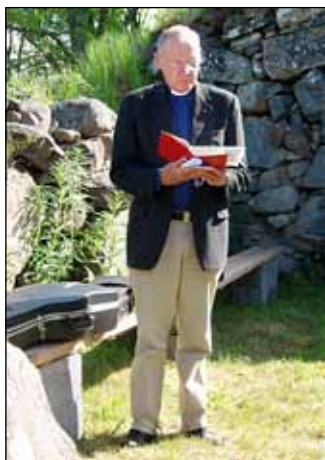
Valborgsmässoafton tändes bålet sedvanligt hos Roland och Gunvor Tillman i Övarp. Uppslutningen var god i den fina kvällen och grillkorvarna uppskattades.

Föreningen hade **den 13 maj besök av en från TV känd föreläsare om matlagning Jan Boris-Möller** som föreläste om ett annorlunda ämne, ”Var sätter man plåstret när såsen skurit sig?”. Han drog ner åtskilliga skrattsalvor, när han skildrade våra underliga matlagningsvanor. Det kunde gälla idéer om marinering eller tillagning av köttbullar och ugnstekar. Att äta allsidig kost var nödvändigt och helst bara två gånger per dag. Alla behöver dagligen stort energitillskott för att klara av att hålla kroppstemperaturen 37 grader. På äldreboende tillgodogör en del för lite av måltiderna, och det medför att dessa personer fryser. Jans speciella sätt att berätta anammades av alla åhörare som fick många tips och funderingar med sig hem.

Kristi Himmelfärdsdag den 21 maj anordnade föreningen tillsammans med Araslövs församling **gökotta** vid den gamla linbastan i Kålaberga. Gudstjänsten var välbesökt och gynnades av vackert väder. Vi fick bl.a. lyssna till våra duktiga ungdomar Christian Stuesson samt Maria Kroon som spelade och sjöng. Efter gudstjänsten tog vi fram våra medhavda kaffekorgar och fikade tillsammans i det gröna.

Under **sommaren** satsade föreningen på två större evenemang. **Den 14-15 augusti kom Lust-Teatern** till hembygdsgården med pjäsen, "Bokmalen från Hylta". Ensemblen lockade fram skrattsalvor från publiken med en blandning av färgstarkt folklustspel och göingsk bondkomik. Under pausen njöt alla av kaffe och hembakade kakor.

Den 12 september visades föreningens sten- och stenarbeteutställning i samband med **Geologins Dag**, ett initiativ av Naturhistoriska riksmuseet. Sven Johansson, författaren till boken "Bergets fria söner", gästade återigen hembygdsgården. Förutom ett kort föredrag om geologi, visade han hur man förr i tiden raskt och smidigt klöv Bjärlövsgranit till jämna gatstenar för hand. En geologi-inspirerad tipsrunda i det fina höstvädret satte fart på samtalen när besökarna så småningom hittade tillbaka till det dignande fikabordet i samlingsalen.

Under **sommaren** och hösten kompletterades skolmuseum med **fina, gamla skolbänkar**, rejala skåp med glasdörrar, planscher och andra utrustning från **folkskolan i Hästveda**. De smått unika långbänkarna nu står mitt i blickfånget när man träder in i skolsalen.

Den 27 oktober fick föreningen besök av en studiecirkel från Västra Göinge Hembygdsförening i Hässleholm. Cirkelmedlemmarna hade bearbetat **arkivmaterial om soldattorp i N Strö** och nu ville de se rester från dessa torp på plats. Nils Lennart Persson guidade runt i både skog och fält och lämnade många värdefulla upplysningar om torpen. Trots tidens tand fanns tydliga spår kvar, såsom grundstenar, jordkällare och syrenbuskar.

Nedkylda men nöjda samlades sen gruppen runt kaffebordet på hembygdsgården för fördjupad diskussion. Cirkelledaren Peter Alf berättade om soldattorpssystemet allmänt och upplyste att materialet om torpen kommer att ingå i en skärmställning på hembygdsmuseet i Hässleholm. Utställningen kommer också att visas hos oss i Övarp under 2010.

Den 22 november kom Sven Jensén till hembygdsgården med en uppskattad presentation om **50-talets småskaligt jordbruk**. Bilderna från Göinge trakten väckte diskussion bland publiken och minnets stengårdsgård las tillrätta.

Året avrundades sedvanligt när **Första Advents gudstjänst** med körsång följdes av **kyrkkaffet** i en vacker dukad samlingssal på hembygdsgården. Sju sorters smakfulla kakor bidrog till att höja stämningen och föra in julen på bästa sättet.

En Stockholms resa 1909

Skriven för 100 år sen av min farmors syster Bothilda, 34 år gammal. En tågresan till Stockholm med upplevelser där men bara en liten notis om den tidens storstrejk. Troligtvis hade hon tidigare inte varit utanför Skånes gränser.

Olof Westerdahl

30 juli, kl ½12 kommo vi iväg. Bror Carl skjutsade för mig till Bjerlov. Kl 3 lämnade vi där med Tåg till Hästveda. Bror Carl följde med till Broby. Resan gick bra och i Hästveda möttes vi av Fru Björk, som tog oss med sig hem och bjöd på Kaffe. Kl 5 lämnade vi Hästveda. Tåget var alldeles fullt av Passagerare, men om en stund hade vi god plats och mycket trevligt hade vi. En Familj Blomqvist från Kristianstad och deras lilla Dotter och två Fröknar från Malmö. Strax var vi i Småland, som man genast känner på den magra marken med dess Furuskog, som söker sin näring mellan stenarna så gott den kan. Men allt som Tåget ilar fram blir nejden mera bördig och fager, med rik omvexling på Skog och Sjö och små åkerbitar. En och annan Slätt kan man få se, men de äro inte många. Det började ganska fort att skymma, så att man intet kunde se och lite var voro nog hågade att sova, men mycket blev det förståss inte. Herr Blomqvist gjorde sitt bästa för att hålla oss vakna. Alltjemt ilar Tåget iväg, stanna en och annan gång för att intaga nya Passagerare, som alla vilja till Huvudstaden. I Nässjö, en ganska stor Station var allmän Kaffedrickning.

Kl 3 på Lördagsmorgonen var vi i Norrköping. Det började sedan ljusan rätt bra, så vi kunde se litet av de fagra nejder vi passerade. I synnerhet Södermanland är mycket vackert. Sjö, skog och åkrar omvexla. Grödan ser vacker ut, men höet är ute på de flesta platser och Rågen ligger mot marken som om den vore trumlad. Då vi kom närmare Stockholm är trakten rik på Stenberg mellan sjöarna. 4 Tunnlar hade vi att passera innan vi kom in på Stockholms bangård. Den stor massa Människor var där nere för att möta det. Vi fingo också Möte av fröken Ekdahl, som hjälpte oss med våra saker och sen tog vi Spårvagnen till det hus där hon bodde och där fick vi Kaffe. Och när vi sen vilat oss lite och ätit Middag gick vi ut att bese Nordiska Museét, vari förvaras många saker från Forntid och Nutid. Därifrån gingo vi till Skansen och besåg alla djuren där och förövrigt allt sevärt. Vi drack Kaffe med våfflor där. Sen åkte vi Spårvagnen hem och fingo The hos Fröken Ekdahl. Sen gick hon med mig till Fröken Steirman, där jag skulle sova.

Söndagsmorgon

Jag har sovit riktigt bra och fick Kaffe på sängen. Kl ½11 kom min Kamrat o Fröken Stina och hämtade mig. Så gingo vi i Kyrkan. Först besökte vi Johannes Kyrka, en stor hög Kyrka med dubbla pelarrader av tegel. En rad bänkar i mitten och gångar vid sidorna och målade Fönster, så att den förefaller något mörk och dyster. Därefter kommo vi till Adolf Fredriks Kyrka, en ljus vacker Kyrka med gång i mitten. Där övervoro vi AltarGudstjänsten. Så gingo vi vidare till Jakobs Kyrka, där vi hörde Högmässan av Kyrkoherde André. Mycket värtalig Man. Kyrkan var mycket stor, samt full av Folk. Sist gingo vi i Storkyrkan, som var vackrast av alla. Målningen i vitt och guld med dubbla pelarrader. De Kungliga bänkarna med Kronor över, flera stora målningar och bilder fanns där och en mycket fin Orgel. Så var kl. 12.

Kl 1 sågo vi Vaktparaden komma. Sedan gingo vi att bese Slottet, som visades av Vaktmästaren mot en avgift av 25 öre för varje våning. I Vån var Kung Oskars. Där såg vi först Biljardsalen. Pelarsalen, Viktoria salen, ett privat rum, Konungens Skrivrum. Hans skrivbord där han brukade sitta. 2 Vaktrum och rökrum. Därefter var det stora Festvåningen. En Statsrådssal vari hölls Statsråd varje fredag, ett långt bord med många stolar omkring. Karl den fjortonde Johans Mottagnings-sal. Gustav den tredjes Sängkammare, Stora Galleriet o Gobelin Salen, Vita Havet.

Den tredje vån. Var Gästvåningen, Tambur, Karl den fjortonde Johans sängkammare, salong från Karl Johans tid, Empiresalen, Gobelinsalen, Toalett, Sängkammare och skrivrum.

4 vån. Lilla Matsalen, Stora Matsalen, Blå Salongnen, Röda Salongen, Porslinsrummet och lilla Galleriet. Konungens och Drottningens gemensamma Frukostrum.

Sen tog vi Spårvagen hem till Majorskans och där hade den snälla Karolina middag i ordning o det makade riktigt bra! Sen hade vi Kaffe och gingo därpå till Utställningen. Först gick vi genom Hallarna och såg mycket vackra Tavlur, samt Möbler och varjehanda. Mycket fina anläggningar finnas, däribland en Klocka av Blommor som visar tiden. Det regnade ganska stort, så att vi höllo oss mest inne. På kvällen var det storartat Illuminerat.

En vackert Båt var dekorerad och såg ut som en Julgran. En rutsch-bana var så trevlig att se på. Vi drack Kaffe med Smörgåsar på Automaten och hörde musiken i Schweitzeriet, så gick vi med Spårvagnen hem. Då var kl.10.

Måndagen

Idag skiner solen så vackert! Då vi spiset frukost ställdes färden till Drottningholm. O, det var en härlig färd på den sköna Mälaren! Så besåg vi först Slottet, med sina många antika Målningar. Därefter besåg vi China Slott, en liten mycket vacker byggnad Kronprinsessan älskade att sitta och måla. Allt är där Chinesiskt. Efter att hava strövat omkring något så drack vi Kaffe med Bakelser och sedan åter en härlig sjötur tillbaka till Stockholm. Därefter togo vi en promenad till Katarina-Hissen, som vi besökte och sedan gick vi på en liten ångfärja tillbaka. Vi såg Konungen komma åkande i Automobil. Vi spatserade åter hem med Fröken Stina och drucko The och så var denna dagen Slut.

Tisdag

En vacker solig dag. Vi har varit på Utställningen hela dagen och mycket trevligt hade vi.

Onsdag

Mycket vackert väder. Helgdagsstillhet vilar över gatorna. Inga Sporvagnar eller Droskor äro i rörelse. Efter att hava spiset Frukost spatserade vi till Riksdagshuset, varest vi besåg båda Kamrarna med deras tillhörande hallar och skrivrum. Därefter gingo vi omkring i Stan o såg på Butiker. Jag köpte tyg till en blus. Sen var vi hemma och spisa middag-grönsoppa, fisk, jordgubbar o glass. Åter voro vi ute ett slag i Humlegården och såg Villa-staden, däribland Bernadottes o f.d. Adelskölds.

Torsdag

Idag kl ½ 9 reste vi med Fyris II från Stockholm till Uppsala, En förtjusande härlig färd! Tillsammans med oss på Båten var ett Turist-Sällskap från Filadelfia, Amerika, 17 pers. De språkade och var så trevliga. Då vi kom till Uppsala möttes vi av Ellen, en bekant flicka till Fröken Ekdahl, som arbetar hos Löjtnant Noiläder. Så gingo vi dit o drack Kaffe. Sen gick hon med oss ut i Staden. Först gick vi på Kyrkogården, därefter till Botaniska Trädgården och sedan besåg vi Domkyrkan. Sen gingo vi tillbaka till L.N: och spisade Middag i fina Matsalen. Och därefter till Stationen och så bar det av med Snälltåget tillbaka till Stockholm. Kl 9 var vi tillbaka i Stockholm. Inga utan Resande får inkomma på perrongen nu för Strejkens skull.

Fredag 6 aug

Idag bar det av till National Museum. Där såg vi Tavlor i oändlighet o mycket trötta var vi. Kom hem till Adelskölds där vi var återstoden av dagen. Konungen fingo vi se i Automobil.

Lördag 7

Först gick vi till Ridderholmskyrkan och såg Oskar II Kista med alla Kransar – Sedan spatserade vi till Kyrkogården. Hos ”Mor på höjden” drack vi kaffe. Vi såg också Änke-Hertiginnan i sitt Ekipage. På Kyrkogården såg vi bland andra gravar – Löjtnant Wennerbergs, som sköt sig i Kristianstad. Hans Mor, Syster o Bror var där. Därefter spatserade vi tillbaka. Då vi kom till Stallmästaregården tog vi en Båt till Ullriksdal, på vars slott Änke-Hertiginnan bor. För närvarande vistas hon på Eriksberg på Kolmården. Ullriksdal är förtjusande vackert. Strax innan Båten gick tillbaka drucko vi Kaffe i en liten Berså. Återresan vacker, härlig och vi kunde inte motstå att sjunga Sången: ”Aftonsolen sjunker bakom bergen”.

Då vi kom tillbaka till Stallmästaregården spatserade vi hem och då kom vi genom Tunneln – Det kostar där 2 öre pr. person att gå igenom. Efter att hava druckit the, gingo Stina o Elna med mig hem.

Söndag

På fm gingo vi i Oskarskyrkan. Sedan spisade vi middag hos Adelskölds i fina Matsalen. Därefter för vi ut på en liten lustfärd til Brevik. På hemresan fick vi se Utställningen Illuminerad o det var mycket härligt! – Kl.10 var vi tillbaka, så drack vi The hos Adelskölds.

Måndag

Idag har vi varit ute i affärerna och köpt en kaffeservis med Kak-tallrik. Den kostade 5.25 kr! tillsammans. Efter att hava suttit o vilat lite i Strömparterren åkte vi Ringlinjen tillbaka till Adelskölds. Där spisade vi Middag – fiskrätt, köträtt med ärtor, jordgubbar med glass. Kl.½ 8 gingo vi till Florakyrkan och hörde Sångaren Hultman från Minneapolis. Då vi hört 3 Sånger måste vi gå för att hinna i tid till Tåget. Så efter att hava druckit The gav vi oss iväg. Ett stadsbud tog våra saker och så gingo Stina o Anna o en Fröken Hilma, som var på besök hos Anna med oss till Stationen och allt gick lyckligt o väl.

Kl.10 lemnade vi Stockholm. Tåget var fullt av passagerare nu också. Vi sov lite så gott vi kunde. I Nässjö drack vi Kaffe igen. Så kl ½11 var vi i Hästveda. Med middagståget kom således till Bjerlov. På Kulladal spisade vi Middag och drack Kaffe, då Carl o Ernst kommit. O, så fick jag skjuts hem efter båda unghästarna. O, så är jag i Strö o då är Resan slut.

Bothilda Nilsson

Husartorpet i Kålaberga

Många av oss har sett Wilhelm Mobergs roman ”Raskens” omsatt till film i tv för en hel del år sedan. Nästan alla som studerar släkt- eller lokalhistoria kommer att stöta på soldater och indelta knektar. En decemberdag 2008 föddes idén om att lära mer om soldattorp i trakten av Hässleholm. Om vi gjorde det i studiecirkelform kanske vi skulle kunna få en grupp intresserad av ämnet och samtidigt lära oss lite om bygdens historia. Cirkeln genomfördes under våren 2009 och vi diskuterade en fortsättning under hösten. Nu fick vi låna dokumentation som sparats från ett husartorp i Kålaberga i Norra Strö. Drygt 100 års handlingar finns som berättar om torpet, den indelte husaren och hans omgivning. Här finns också underlag om hästen och livet på övningsheden. Det slutade med att vi gjorde en utställning på Hembygds museet i Hässleholm som bygger på det vi lånat, lärt oss och kompletterat från andra samlingar.

Den indelte ryttaren har en lång historia i Sverige. Redan i Alsnö stadga 1280 framgår det att den som ställer en fullt utrustad och beriden soldat i kungens tjänst skall bli skattefri. När vi kommer fram till den tid vi studerat, 1800-talets mitt, är det rusthållet eller rusthållaren som har uppgiften att ställa en ryttare i kungens tjänst. Ett sätt att betala sin skatt. Rusthållet har nummer 6 i Kålaberga och husaren i rusthållet nummer 87 i Sandby skvadron som ingick i Skånska husarregementet. Vid en omorganisation på 1830-talet ändras numret till 76. Det tog oss i studiecirkeln en viss tid innan vi förstod att det handlade om ett och samma torp. Nu kunde vi få fram en längd innehavare av numret på husartorpet i Kålaberga. Det kan tänkas att några av husarerna inte bodde på torpet eller brukade jorden under sin period och då var det sannolikt utarrenderat.

På en karta från 1708 ser man ett ryttarehus på västra sidan av Vinne å i höjd med "Gamblemöllan". Av littreeringen på bilden kan man sluta sig till att det tillhört Kålaberga nr 1, 6, 7 och 8. Kanske en föregångare till det husartorp vi sökt och som så småningom byggdes strax under kartkanten. På en äldre karta från 1705 står "ryttarelyckor" just på denna plats.

När vi tittade på gamla kartor från Kålaberga fann vi tecken på att det funnits flera ryttarehus i byn under en ganska lång period. Det också funnits soldattorp i närheten i Norra Strö och trakten runt omkring. På soldattorpen bodde indelta knektar ur infanteriet. För dessa svarade rotebönder på motsvarande sätt som husarens rusthållen. Skillnaden var husarens häst och rusthållens skattefrihet. Studiecirkeln fick en intressant guidning av närboende och medlemmar i Norra Strö hembygdsförening när vi letade efter platsen för ”vårt husartorp”. Torpet finns kvar men har byggts om och moderniserats och vad som återstår av det ursprungliga torpet har vi inte kunnat undersöka.

På en karta från ca 1870 ser man två husartorp (HT) vid Kålaberga och Brogården och två soldattorp (ST) utmed vägen Åraslöv – N Strö.

Husartorpet vid Brogården är det torp vi fått låna handlingar från.

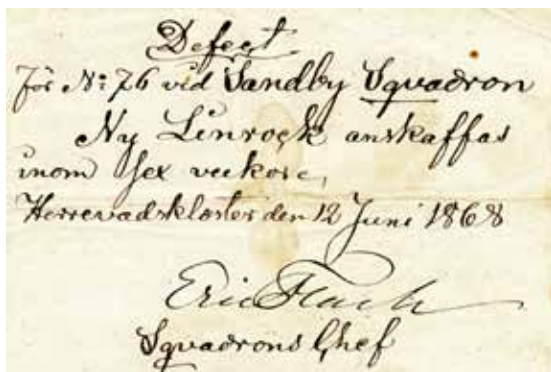
Rusthållaren på Kålaberga nr 6 var inte ensam om ansvaret för husaren. Rusthållet bestod 1836 av ytterligare tre gårdar som gemensamt svarade för utgifterna nämligen nr 1 Brogården, nr 2 Öfvarp och nr 7 Gamlemölla. Villkoren för husaren antecknades noga i det kontrakt som upprättades mellan berörda och husaren. När Johan Andersson 1839 tillträder ”numret 76” stadgas det att han skall erhålla ”uti städja 10 riksdaler” vid antagandet. Han skall vidare få en årlig lön om 60 riksdaler som betalas i två terminer, den 24 april och den 24 oktober. Han skall också ha rätt att bo i husartorpet jämte den som ”brukar lägenheten”.

I stället för kontant ersättning kan han ”framdeles välja att ta emot husartorpet” med bl.a. 7 kappland öppen åkermark och mark för höhöstnad, allt inhägnat i anslutning till torpet. Här ingår också rättighet att hämta ris till lagning av gårdsgårdar och att skära torv på rusthållarens mark. ”Till åkrarnas drifvande, säd och höbärgning, gärdesgårdarna behöfliga lagning skall husaren få låna rusthållarens dragare.” Utöver detta skall husaren få tillgång till sommarbete för en ko, trenne får och ett svin om året. Johan Andersson undertecknar kontraktet ”med hand i penna”.

Hur Johan Andersson valde då vet vi inte men på baksidan av samma kontrakt har han 1848 valt den kontanta ersättningen: ”I stället för på andra sidan stående löneförmåner åtnöjer jag mig med 66 riksdaler i årlig lön så länge jag tjänar för numret och skall att betalas i 2ne terminer”, undertecknat nu direkt av ”Johan Blomqvist” den 27 dec 1848.

Nog var det väl praktiskt att använda det 9 år gamla kontraktets baksida i stället för att skriva ett nytt! Uppenbarligen har Johan fått soldatnamnet Blomqvist, och under husartiden har Johan lärt sig skriva så att han kan underteckna kontraktet med sin egen namnteckning utan ”med hand på pennan”.

De år som husartorpet inte brukades av husaren och hans familj arrenderades marken ut av rusthålllet. Från 1890 finns ett arrendekontrakt med f.d. nämndemannen Nils Nilsson i Kålaberga som arrenderar husarjorden till rusthålllet nr 76 under fem år. I kontraktet görs förbehåll för väg, gårds- och vedplats till husbyggnaden samt till brunnen. Arrendet kostar Nils Nilsson 100 kr per år. Arrendatorn förbinder sig bl.a. att årligen påföra 12 parllass gödsel. Med ett års varsel skall arrendatorn vara beredd att överlämna marken till en blivande husar om denne önskade det.

Defekt
För Nr 76 vid Sandby Squadron
Ny Linnerock anskaffas
inom 6 veckor.
Herrsvadskloster den 12 Juni 1868
Eric Fluch
Squadrons Chef

Vid övningarna kontrollerades husarens utrustning. Var något skadat och behövde bytas ut var det rusthålllets uppgift. Husaren fick då ett papper med sig hem till rusthållaren. I det här fallet skall en ny linnerock anskaffas inom 6 veckor.

Rusthållaren svarade inte bara för den indelte husaren utan också för hans häst och utrustning utom vapen. Det kunde bli dryga kostnader för rusthålllet om husaren och utrustningen försvann i krig. Hästen var rusthålllets och disponerades inte av husaren mellan övningstillfällena. I vissa fall kunde kravet på egen häst ersättas med en avgift för lån av häst, en ”vacansavgift” som gick till det så kallade ”kompanihingsthållningssystemet”. Vid övningar kontrollerades husarens utrustning och han fick en skriftlig uppmaning med sig hem till rusthålllet om vad som skulle ersättas eller kompletteras. Av dokumenten framgår att man var lika noga med hästen som husaren. Även hästen med mundering mönstrades. Färg, mått och vikt finns antecknade, bl.a. Rusthålllet fick också bidra till gemensamma anordningar på Ljungbyhed, till exempel stallbyggnader.

Husaren på Kålaberga nr 6 var inte unik i Göinge. Han ingick i Sandby skvadron där ryttmästaren hade Sandby kungsgård som ryttmästarboställe. Sandby skvadron hade 1833 72 husarer i V Göinge medan 27 kom från Ö Göinge. Sandby var också samlingsplats för skvadronen inför marschen till de årliga övningarna på Ljungbyhed.

Innehavare av nummer 87 och 76 Kålaberga i Sandby skvadron:

Nr 87	Tillträder	Tidigare namn
Sven Tufveson	1730	
Per Broström	1740	
Per Broström	1788	Nilsson
Sven Broström	1812	
Nils Broström	1818	
Pehr Ling Broström	1818	
Carl Ludvig Ljunggren	1829	
Nr 76		
Carl Ludvig Ljunggren	1834	
Johan Blomqvist	1839	Andersson
Nils Engberg/Enberg?	1871	
Ola Öhlin/Ohlin?	1873	Månsson
Frans Johan Öhlin	1889	Nilsson

Att husarerna Broström har efternamnet gemensamt behöver inte betyda att de är släkt, även om det finns exempel på att soldat/husaryrket gick i arv från far till son i ett eller flera led. Det var annars vanligt att soldatnamn togs över av efterträdaren på samma nummer. Efternamnet tycks också anknyta till torpets placering intill Vinne å och granne med Brogården. Bron i frågan är sedan länge försvunnen.

Vi har funnit att flera av husarerna var gifta och hade familj. Här har vi fått ta hjälp av kunniga inom släktforskning eftersom det inte finns något i dokumenten som berättar om familjerna. För den intresserade finns däremot mycket mer att studera vidare om husaren i underlaget från husartorpet i Kålaberga.

Nils Lennart Persson berättar om byn Kålaberga och husartorpen för deltagarna i studiecirkeln. Studiecirkeln hade anordnats av Studieförbundet i Hässleholm i samverkan med Hässleholm museum och Västra Göinge Hembygdsförening och hade ett drygt 10-tal deltagare under ledning av Peter Alf och Olavi Olson.

*Olavi Olson
Västra Göinge Hembygdsförening*

Soldattorpet i ”Rodavången”

– och diverse släktuppgifter

Det finns många soldattorp från gamla Indelningsverkets tid, ännu använda som bostäder eller sommarstugor. Många är idag endast mer eller mindre synliga stenhögar i någon skogskant eller annan avsides mark. En del är fullständigt försvunna eftersom platsen de stod på röjts av och blivit åker eller fått ge rum till ny bebyggelse.

Ett soldattorp man idag förgäves letar låg ca 1 kilometer norr om Hörröd, väster om landsvägen som nu bär namnet Varahultsvägen. Den numera helt uppodlade marken där torpet en gång legat var bevuxen med ekskog som kalhöggs omkring 1869 enligt ordsbon Orvar Westerlund (1897-1987) som mindes att stubbar fanns kvar ännu i hans barndom. Är torpet helt borta, lever ett minne av det kvar i namnet på åkern: ”Rodavången” eller Rotevången. Detta anger, att mark en gång disponerats där av en rote i Indelningsverkets organisation.

Indelningsverket var ju en gammal särpräglad svensk militär inrättning, fullbordad under Carl XI:s tid, för att underhålla en snabbmobiliserad, stående nationell krigsmakt. Byarna indelades i rotar om några gårdar i varje för att bekosta en soldat (eller annan militär) med utrustning, viss hjälp med dragdjur och livsmedel samt ett hus att bo i. Rotarna insortrades med namn och nummer i kompanier i regementen. Torpet på Rodavången lydde alltså under gårdarna i roten Övarp nr 3 och några till (oklart vilka) och soldat nr 2 vid Gärds kompani inom ”Norra Kongl. Roterings-Regementet” (sedermera känt som Kungl. Norra Skånska Infanteriregementet, I24/I6), vilket satts upp 1812 då extra manskap behövdes under Napoleons-krigen. I denna första uppsättning ingick vid endast 15 års ålder min mormors far, Hans Appelberg, född i Skättilljunga som son till militäre hovslagaren Sören Appelberg. Han avancerade till korpral och fick efternamnet bytt till Nöjd, med första torp i Venestad och senare bl.a. i Djurröd. Av någon anledning ändrades förnamnet till Johan, och som Johan Nöjd tjänstgjorde han icke mindre än 41 år, mycket ovanligt. Vad han har för anknytning till ”Rodavångstorpet” i Hörröd/Varahult återkommer jag till.

Det var alltså inte bönderna i näraliggande Hörröd som stod för torpet. De lydde nämligen då som åboar under det utarrenderade, av Kronan anlagda Torsebro Krutbruk och skulle så göra i nittioalet år än.

Bergström

Rodavångstorpet torde ha tillkommit 1816, då den förste soldaten flyttade in. Han hette Peter Bergström, men om hans identitet finns motsägande uppgifter. Han var klart skåning och enligt regementsrullan vid mönstringen på Bonarps hed 1818 (regementet kom inte till Kristianstad förrän 1915/1923) 27 år gammal, alltså född 1791. Men Kyrkoboken/Husförhörslängden noterar istället 1768 i Övarp, vilket kan verka sannolikt då han beviljades avsked ur armén redan 1818. Peter Bergström född 1768 skrivs med familj under "Hörröd Grannhyses". Jämngamla hustrun Nilla Jonsdotter kom från Kviinge. Om född 1768 skulle Bergström 1818 ha blivit 50 år gammal. Avsked ur Kronans tjänst redan i 30-årsåldern var inte ovanligt. Orsaken var då som regel någon sjukdom eller skada. Familjen Bergström avflyttade hursomhelst.

Malm

Han efterträddes av 1818 antagne soldaten Måns Trulsson Malm, född 1796 i Vinslöv men närmast kommen från Önnestad. Med sin första hustru, Anna Lovisa Christoffersdotter, född i Landskrona 1796, hade han flera barn men hon dog redan 1831. Malm gifte om sig året efter med Anna Nilsson, född i Gryt 1797, som tjänat i Sörby. De fick en son Nils i februari 1834, men han dog några veckor gammal. Modern tycks inte ha repat sig efter barnsängens utan dog i december. Man kan ana att livet på torpet inte var så lätt, och Malm begärde avsked vid mönstringen 1834, vilket gav en kommentar i rullan: "...hvilket bifalles i anseende till hans i tjänsten visade mindre ordentlighet". Måns Malm flyttade 1835 till Vankiva och två söner flyttade till Kristianstad.

Torpet i Rodavången verkar inte ha varit någon lyckans boning, vilket flera fall visar. Allmänt hade soldaterna det knapert och var beroende av roteböndernas goda vilja. Brännvin förekom på 1800-talet mycket ofta och i stora mängder i hela samhället och hade en förödande verkan i många familjer.

Efter väl vitsordad tjänst kunde soldaten efter många fullgjorda "möten", alltså mönstringar med vapenövningar, få en kontant pension, s.k. gratial, men den var inte mycket att leva på, allraminst för en familj. De aktiva soldaterna kom ju ut och fick se bättre förhållanden. Möjligheterna till avancemang i den militära hierarkin var inte stora för vanliga Kronans tjänare.

Thor

I januari 1835 antogs en ny soldat med två års tidigare tjänst, Ola Thor, född 1812 i Djurröd. I den trakten hade han träffat Johanna Hansdotter Nöjd, född 1821 i Västra Vram. Hennes föräldrar var den förut nämnde Hans/Johan Nöjd (1797-1868) och hans första hustru Kjerstina Jönsdotter (1795-1853). Johanna och Ola gifte sig och fick 1840 dottern Else, som föddes på Rodavångstorpet. Johanna skulle ju bli min mormors halvsyster. Det känns för mig märkligt att tänka, att så nära den boplats vi egentligen av en tillfällighet kommit att hamna på, i Hörröd, finns en släkthistorisk förankring, låt vara ytlig och kort, för nu hundrasjuttioalet år sedan. I Strö socken har vi bofasta förfäder och åtskilliga senare anknytningar, men att en halvsyster till mormor skall ha färdats på vägen utanför dörrarna och flera av slakten därtill, kan ses som ett exempel på att världen, som det sägs, är liten och ofta visar sig var det även i det förgångna.

För att avsluta uppgifterna om Johannas och min mormors far Hans/Johan Nöjd må nämnas, att han som änkeman och "gratialist" bodde i Långeröd, Djurröd, och 1854 gifte om sig med Kjersti Carlsdotter Pique, eller Pik, som endast var 25 år gammal (och levde till 1895). Hennes far hade varit dragon och varit med i 1813 års fälttåg i Tyskland. Det åldersjämbna paret fick fem barn, däribland dottern Anna (1863-1942), min mormor, som efter en lång och innehållsrik bana kom att sluta sina dagar på den kända gården Ballingstorp 1. Jag vet inte om hon någonsin träffade sin mycket äldre halvsyster.

Soldathustrun Johanna Nöjd fick ett bekymmersamt liv. 1843 föddes sonen Anders men inte i Rodavångstorpet utan i Träne, där familjen hade någon anknytning. Anders blev emellertid inte två år gammal utan blev sjuk och dog i februari 1845. Han begravdes i Strö. Andra sorgligheter som belyser svåra problem inom familjen hade då inträtt. Soldaten Ola Thor hade begått olagligheter och dömdes enligt Husförhörslängden "för andra resan stöld" till ej angivet straff men som bör ha varit fängelse. För detta avskedades han ur Kronans tjänst 1845. Skilsmässa från Johanna följde, och 1846 flyttade hon med dottern till Träne och vidare öden.

Victor – Ekman

Näste soldat på Rodavångstorpet blev Mattis Abrahamsson Victor, född i Kviinge 1823 och inflyttad från Sörby 1846. Han gifte sig 1854 med Elna Tufvesdotter, född i Norra Sandby 1822. En son Anders föddes 1855. Victor blev av Kronan "transporterad" 1858 till rote nr 3 Strö och ersattes med Pehr Jonasson Ekman, född i Oppmanna 1835. Ekman kvarstod i tjänst till 1865, då han beviljades avsked.

Tell

Indelningsverket hade reformerats och gick nu på sin sista tid. Den enligt traditionen siste soldaten på Rodavångstorpet skall ha varit vicekorpralen Erik Johansson Tell, född 1846 i Färlöv. Han kom från Strö nr 10 år 1865 och bodde kvar till april 1882, då han lämnade både torpet och landet genom att utvandra till Australien.

Rodavångstorpet beboddes eventuellt någon tid efter 1882. Det bör med sin jämförelsevis ringa ålder ha varit i gott skick, vilket antyds av att man vid rivningen forslade bort inte bara virket utan även grundstenarna för ny användning. Inte ens brunnen lämnades kvar utan alla minnen plöjdes ner då hela området blev åker. En infart med ”markaväg” tvärsöver till Västreskog kan möjligen 2010 ange var torpet legat.

Hur soldattorpet i Rodavången såg ut är numera okänt eftersom inga foton eller andra avbildningar framkommit. Man kan anta, att det likt så många andra soldattorp varit en liten låg stuga av furu i skiftesverk, kanske med uthus till.

Yngve Holmgren

Soldattorp i Skaraborgs Län, runt 1900

Fotograf: Karl Fredrik Andersson

Källor:

Kyrkoböcker för Norra Strö m.fl. socknar (mikrofilm, Länsbiblioteket).

Skånska Rekognosceringskartan ca 1815 m.fl. (Lantmäteriet och Regionsmuseet).

Uppgifter av Orvar Westlund och Erik Leander.

Bild:

Västergötlands museum

www9.vgregion.se/vastarvet/va/resultat_enpost.asp?nr=VGM_A121870_A

Addendum:

Det finns en uppgift i rullan om ytterligare en soldat på roten, Anders Nilsson Wiberg, född 1862 i Västra Vram och i tjänst 1883, men det är ovisst om han verkligen flyttade in på Rodavångstorpet.

Tillverkar trappor och fönster, samt utför reparationer.
Anders Håkansson tel. 070-5700217

Kullaberg

MASSIVA GOLVPLANK I ÄDELTRÄ

www.kullaberggolv.se

info@kullaberggolv.se

Swedish Forest Products AB

För livets alla skeden...

Vi vill vara en vän för livet. Både i med- och motgång. Därför har vi egna specialister inom företag, aktiehandel, juridik, försäkring och Private Banking som kan hjälpa dig genom livets alla skeden.

Välkommen till en bank för livet!

NATURSTENS

K O M P A N I E T

NATURSTENSKOMPANIET SVERIGE AB
Norra Bjärlövsvägen 14, SE-291 95 Färlöv
Tel växel: +46 (0) 44 738 00
Fax: +46 (0) 44 738 09
Org nr: 556044-3557
info@naturstenskompaniet.se
www.naturstenskompaniet.se

Önne Trä & Byggvaror

Önnestad 044 - 701 70

Din lokala bygghandlare!

ÖPPET

Måndag - Fredag

07.00 - 17.30

Lördag

09.00 - 13.00

VÄLKOMMEN!

Anticimex®

ATT FÖREBYGGA OCH SKYDDA

ARBO MASKIN

VI REPARERAR ALLA ERA LANTBRUKSMASKINER

VI LAGERFÖR BP:S VÄLKÄNDA OLJOR

STORT SORTIMENT AV ORIGINALFILTER

RING OCH BOKA SERVICE TILL ERA MASKINER

044 – 73097 FAX 044 – 73087

//Alde®

Alde International Systems AB • Box 11066 • S-291 11 Färlöv • Tel 044 - 712 70 • Fax 044 - 718 48 • www.alde.se • info@alde.se

ICA

nära

Färlöv

Upptäck fördelarna!
Tel. 044-71011

lindberg & priebe ab
projekterar | bygger | restaurerar | 044 - 22 91 00

Bjärlövs Grus & Schakt AB

Behöver Du ha grävt eller schaktat ,
upprustning eller underhåll av vägar och
gårdsplaner ?

Vi står till tjänst och lämnar dessutom råd och
kostnadsförslag

Tel : 044 - 730 46 , Mobil : 0708 - 176 783 , 176 784

Fax : 044 - 730 40

direct backup.se

Orolig för dina viktiga datafiler?

- directbackup.se tar automatisk backup över Internet
- enkel återläsning
 - snabb "kom-i-gång"
 - högsta säkerhet

För mer information besök www.directbackup.se eller maila info@directbackup.se
directbackup.se, en lösning inom Tinia/Strö Data gruppen

direct backup.se

Sparbanken Göinge

DIN LOKALA BANK MED KONTOR I

Farstorp 0451-770043

Glimåkra 044-44950

Röke 0451-40038

Vinslöv 044-85000